

דיני כשרות המטבח והמאכלים – שיעור 2 דיני בשר בחלב חלק ב'

חיזוקים לאיסור בשר בחלב

הפרדה בין אכילת בשר לאכילת חלב

אכילת מאכלי חלב לאחר אכילת מאכלי בשר:

בגמרא במסכת חולין דף קה. כתוב שמי שאכל בשר בסעודה אסור לו לאכול באותה סעודה מאכלי חלב, אלא רק בסעודה אחרת.

טעם ההרחקה: שיטת התוס' שם, כדי להרחיק את האדם מאכילת בשר בחלב, תיקנו שלא יאכלו בסעודה אחת. ולשיטת התוס' מותר לאכול חלב מיד לאחר שסיים את סעודת הבשר, כלומר שבירך ברכה אחרונה וסילק מהשולחן את כל המאכלים שנאכלו עם הבשר. וכך גם פוסק הרמ"א מעיקר הדין אך נקט שצריך להמתין שעה בסיום אכילת הבשר, כיון שע"פ הזהרה אסור לאכול בשר וחלב באותה שעה (רמ"א בס"י פ"ט סעיף א. ועיין בביאור הגר"א שם).

שיטת הרמב"ם: כוונת הגמרא שצריך להמתין כשיעור הזמן שבין סעודה לסעודה, שהוא שש שעות. לדעתו סיבת ההמתנה, משום 'בשר שבין השיניים', כלומר שבד"כ יש חתיכות בשר שנתקעות בין השיניים, ועד שש שעות יש לחתיכות הללו טעם של בשר, ועל כן אם אדם יאכל מאכלי חלב בתוך שש שעות לאכילת בשר, נמצא שאכל בשר וחלב יחדיו, אך לאחר שש שעות טעם הבשר שבין השיניים מתקלקל, ואין עליהן שם של בשר.

לדעת הטור, הסיבה שצריך להמתין שש שעות בין בשר לחלב, משום טעם הבשר שבפיו, כלומר, שהבשר הינו מאכל כבד ולוקח לו להתעכל שש שעות במעיים, וכל אותו הזמן שהבשר עדיין לא התעכל לגמרי, עולה טעם בשר לפיו, ואם יאכל מאכלי חלב בזמן זה, נמצא שאכל בשר וחלב יחדיו.

הכרעה: השולחן ערוך הכריע שצריך להמתין שש שעות לאחר סיום אכילת הבשר, מצד סברת הרמב"ם ומשום סברת הטור. וגם הרמ"א כתב שנכון להחמיר כך, וכך נוהגים רובם (ס"י פ"ט סעיף א).

להלן נסכם את שלושת הכללים בדין זה:

אכילה

האוכל בשר צריך להמתין שש שעות עד שיאכל חלב. ובכלל אכילה גם לעיסה ללא בליעה – משום הבשר שבין השיניים. וכן בליעת מרק בשר ללא לעיסה – משום טעם השומן שעולה לפה.

לועס ופולט מרק או שומן וכו': אע"פ שאין בשר בין השיניים, ואין טעם של שומן בפה, כי הכל נפלט, צריך להמתין משום לא פלוג (ס"י פ"ט פת"ש א).

טועם ופולט, לא צריך להמתין (קיצושו"ע ס"י י אות ט. ילקו"י פ"ט סעיף ח-ט).

בליעת ויטמין בשרי, אין צריך להמתין אחריו. כיון שאינו בגדר אכילה (ספר הכשרות פ"י, מ"ו. בשם אחרונים).

דיני כשרות המטבח והמאכלים – שיעור 2 דיני בשר בחלב חלק ב'

בשר

כל סוגי הבשרים חייבים בהמתנה (שו"ע סי' פ"ט סעיף א).

תבשיל של בשר – מאכל שהתבשל יחד עם הבשר, דינו כבשר לעניין המתנה, אע"פ שאין בו את טעמי הרמב"ם והטור, משום לא פלוג (עיין בסי' פ"ט סעיף ג. ובב"י באו"ח סי' קע"ג. קיצוש"ע סי' אות י. ובילקו"י סי' פ"ט סעיף לו).

מאכל שהתבשל בסיר בשרי ללא בשר, (נ"ט בר נ"ט): אין לו דין של בשר לעניין זה, ואין צריך להמתין אחריו כלל, ואפילו אם הסיר היה בן יומו, כלומר שבישלו בו מאכל פרווה בתוך עשרים וארבע שעות לבישול הבשר, ואפילו מאכל חריף שבד"כ יש בכוחו להוציא טעם חזק יותר, לעניין זה דינו כפרווה, ואין צריך להמתין אחריו כלל. וכן מי שאכל בשר, מותר לו לאכול מאכל פרווה שבושל בסיר חלבי (רמ"א סי' פ"ט סעיף ג, ועיין שם בש"ך בס"ק י"ט שאפילו אם נשאר בסיר שמנונית של בשר, אפילו שאין בפרווה פי שישים מהשמנונית, אין לזה שם של בשר ממש ומותר לאכול אח"כ חלב, אבל לא ביחד עם חלב ממש.

שש שעות

צריך להמתין שש שעות שלימות, ומונים את השעות מזמן סיום אכילת הבשר (סי' פ"ט סעיף א). בשעת הצורך, יש אומרים שניתן להקל להמתין רוב שש (ילקו"י סי' פ"ט סעיף טו, וכן מובא בשם עוד פוסקים).

חולה: כשחולה (אפילו שאין בו סכנה, כגון מי שיש לו כאב המשפיע על כל גופו, וכן יולדת או מעוברת, וי"א אפילו מי שיש לו רק מיחוש) זקוק למאכלי חלב, יכול להקל בהמתנת שעה אחת, אך עליו לסיים את הארוחה הבשרית, לנקות את פיו ואת ידיו משאריות בשר (קיצוש"ע סי' י, יז. ספר הכשרות פ", מה. וכ"כ בילקו"י פ"ט, כב).

קטן: קטן אינו מחויב במצוות ולכן עד גיל שלוש בוודאי שאינו מחוייב בהמתנה. ומגיל שלוש נחלקו הפוסקים האם חייבים לחנך אותו להמתין פרק זמן בין האכילות, וכמה זמן (עיין בספר הכשרות פ"י אות מד. וכן בילקו"י סי' פ"ט, כא. ומהגר"ע פריד שמעתי שמגיל שלוש עד גיל שש ימתין שעה. ומגיל שש עד גיל מצוות ימתין את הזמן שבד"כ ממתנים בין הארוחות ולפחות שלוש שעות, ולפני שאוכל ישטוף וידיח את פיו).

אכילת מאכלי בשר לאחר אכילת מאכלי חלב

לשו"ע: לפני אכילת בשר בהמה או חיה, ישטוף את ידיו, וידיח ויקנח את פיו (כלומר שיאכל משהו וישטוף את הפה), ולאכילת בשר עוף אין צורך בזה, אלא רק יוודא שאין שאריות חלב בפיו.

דעת הרמ"א, לאחר אכילת גבינה רכה כדעת השו"ע, אך לאחר אכילת גבינה קשה טוב להחמיר ולהמתין שש שעות, כיון שגבינה קשה טעמה כבד ונדבק כמו בשר. ומה נחשב גבינה קשה? אם הגבינה מיושנת או מתולעת. ולגבי גבינה צהובה נחלקו הפוסקים האם דינה כגבינה קשה או לא (סי' פ"ט סעיף ב, ועיין בקיצוש"ע סי' י"א אות ז. וכן מובא בספר הכשרות פ"י אות נ).